

**‘Pas toe of leg uit’ en de praktijk
van aanbestedingen bij het Rijk:**

bottlenecks en best practices

Jaap Korpel

17 december 2013

Probleemschets o.b.v. interviews

Monitor Open standaardenbeleid:

21 aanbestedingen Rijk (+grote uitvoeringsorganisaties):

2 x alle relevante standaarden gevraagd (= 10 %)

5 x cruciale standaarden gevraagd (= 24 %)

1 x deel standaarden gevraagd, maar cruciale niet

13 x geen van de relevante standaarden gevraagd
(= 62 %)

korte ronde gesprekken:

- hoe werkt het in de praktijk ?
- eerst inzicht in probleem, nu nog niet over oplossingen

Gesproken / gemaïld / gebeld met ...

- Marc van de Graaf (AZ)
- Bram Gaakeer (OCW)
- Claes van der Wel & Bram Lamens (V&J)
- Jasper van Lieshout & Ron Roozendaal (VWS)
- Joost Hazewinkel & Chris van der Raadt (Belastingdienst)
- Henk Feunekes (HIS)
- Peter Bergman (ICTU)
- enkele medewerkers Logius

Draagvlak en bekendheid

interviews:

- draagvlak is niet het probleem
- bekendheid lijst voor PToLU is niet het probleem

onderzoek M. Paapst:

- 'awareness' belangrijke drempel (situatie 2010)

monitors (2009 - 2013):

- draagvlak voor doelstellingen groot
- bekendheid en toepassing beleid groot (Rijk)
 - * awareness vooral beperkt bij gemeenten
 - * kleinere organisaties: weinig relevante aanbestedingen

Onderzoek M. Paapst (situatie 2010/2011)

- 'awareness' was belangrijkste drempel
- technische afhankelijkheden belangrijke drempel
- → beperkingen door (aanbod van) leveranciers
- migratie-kosten (beleid zonder compensatie-budget)
- kennis en ervaring:
 - 'principles-knowledge': beleidsprincipes 'begrijpen'
 - 'how to-knowledge'
 - handleidingen, modelteksten, workshops

Werkelijkheid is complexer

We focussen op de grote verander- en ontwikkel-trajecten, de ICT-projecten in de beheerfase krijgen weinig aandacht.

Ik moet ook letten op de relaties met bestaande andere voorzieningen en legacy

Het gaat stapsgewijs, het is een migratie-pad. Toepassen doe je gefaseerd, je zou een roadmap moeten maken.

We hanteren een lijst met bewezen (overheids)diensten en -producten, want we moeten robuuste oplossingen hebben.

Ik wacht liever tot anderen geïmplementeerd hebben, anders draai ik op voor het 'first mover disadvantage'.

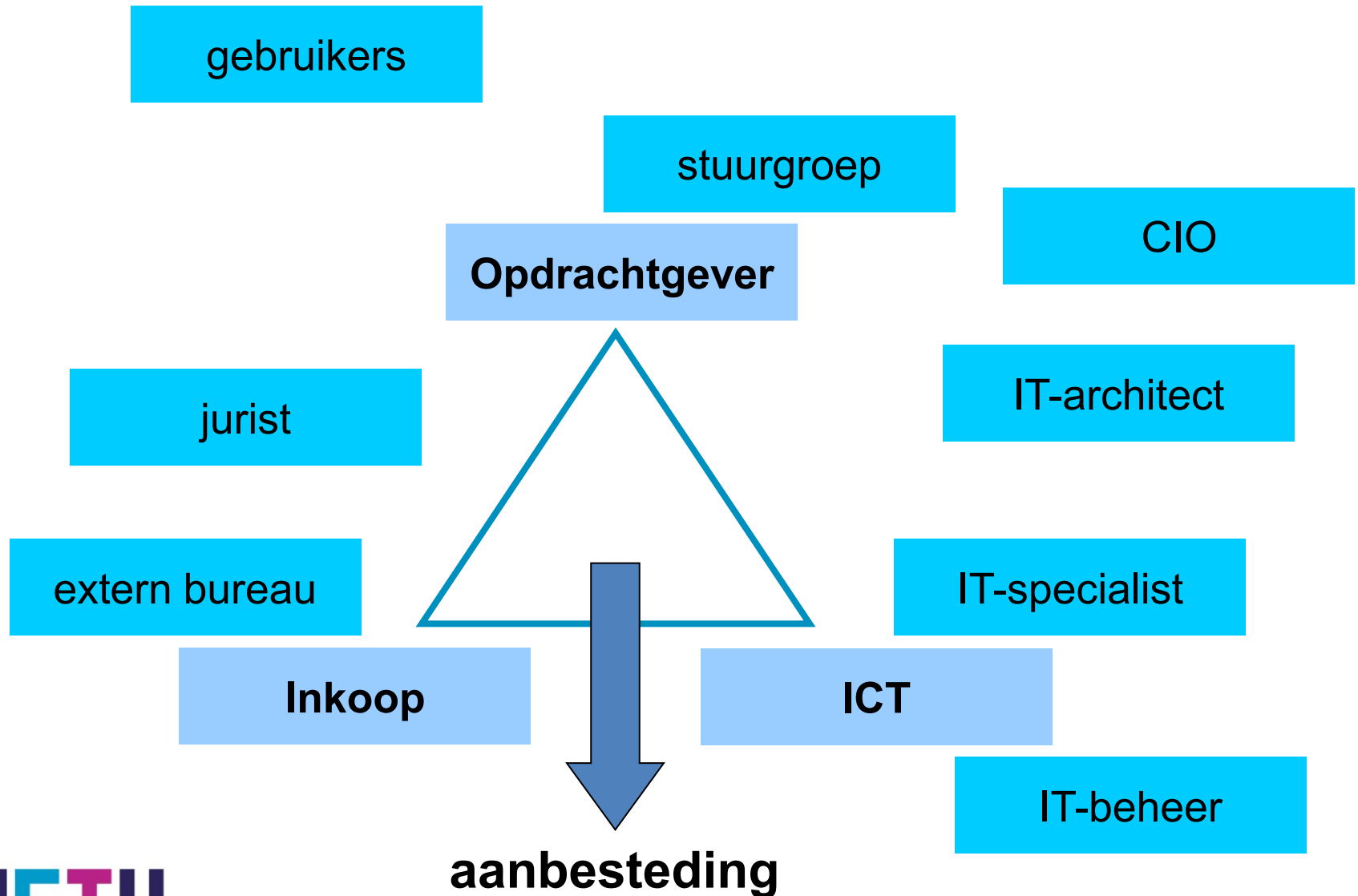
Werkelijkheid is complexer - 2

De objectieve aanbesteding is vaak een juridische fictie: er is meestal vooraf al een beeld van de gewenste oplossing, en soms ook van de gewenste leveranciers.

Wij willen alleen functioneel specificeren, door een concrete standaard te noemen sluit je toch sommige partijen uit?

In de sector [bijv. onderwijs, zorg] geldt: een deel mag niet, een ander deel kan niet en nog een ander deel daar gaat het departement niet over.

Wie neemt de verantwoordelijkheid ?

Wie neemt de verantwoordelijkheid - 2

De **inkoper** moet hier op letten, het is een verplichting.

De **opdrachtgever** is verantwoordelijk, die moet vragen om open standaarden. Die heeft er verstand van en die bepaalt de specificaties.

De **IT-architect** moet een start-architectuur maken, maar verderop in het traject wordt er nog veel aan het aanbestedingsdocument gesleuteld ...

De **IT-specialist** heeft de grootste invloed op de tekst van het uiteindelijke aanbestedingsdocument.

Inkopers hebben niet de kennis om te bepalen welke standaarden van toepassing zijn.

Juist een **IT-specialist** ziet 'beren op de weg': die vreest complicaties met bestaande systemen en legacy.

Instructie rijksdienst vs. andere kaders

Het open standaardenbeleid hebben wij vertaald naar onze architectuur-kaders. Daarbij hebben we een paar keuzes gemaakt vanwege onze specifieke situatie ...

Wij hanteren hiervoor ons eigen ICT-beleidskader en het eigen inkoop-beleid.

Je kunt niet alles tegelijk, we richten ons eerst op de generieke voorzieningen.

Open standaardenbeleid is één aspect, maar we volgen ook de IT-strategie, we gebruiken bewezen technologie etc.

We moeten ook nog duurzaam inkopen, kosten besparen enzovoort. Er zijn veel andere kaders en overwegingen.

Is 'pas toe of leg uit' de juiste insteek ?

Waarom beginnen bij controle ?

Je moet dit inregelen op architectuur-niveau, relateer de functies aan aspecten als beveiliging, data-opslag etc. en dan kun je die vertalen naar relevante open standaarden.

Als het goed is wordt er een start-architectuur gemaakt, daarmee borg je de toepassing van open standaarden.

Duidelijk of OS van toepassing is ?

Monitor: 51 x OS relevant, 13 x gevraagd = 26 % (Rijk)

Kloppen die beoordelingen wel (allemaal) ? Bespreek ze eens met de betrokkenen, dat lijkt me erg leerzaam.

Wat is de hoofdzaak: formeel binnen toepassingsgebied, of de impact op interoperabiliteit en onafhankelijkheid ?

‘Van toepassing’ is niet altijd vanzelfsprekend, er is vaak ruimte voor interpretatie, het is ook afhankelijk van de voorziening en van de context.

Er is geen ‘expert-community’ rond het al dan niet van toepassing zijn. Kan ik BFS om advies vragen ?

Duidelijk of OS van toepassing is ? - 2

De insteek van de lijst is de open standaard: dat is handig voor BFS maar niet voor ons, maakt het uitzoeken lastig.

De communicatie over open standaarden op de lijst is nogal summier. Jullie zouden meer moeten informeren, en ook meer moeten stimuleren en faciliteren.

‘Leg Uit’: (hoe) werkt dat ?

Wie verzamelt Leg Uit-gevallen ? Hoe en waar komt die informatie jaarlijks samen?

We moeten dat melden bij de Directeur Inkoop.

De afdeling Kwaliteit stelt richtlijnen op, en controleert de naleving daarvan.

Voor het jaarverslag mag het maar een regel of 5 zijn. Als wij een half A4 over ‘leg uit’ aanleveren, dan wordt dat grotendeels weg-geredigeerd.

Nadeel van ‘leg uit’ is, dat je daarna ter verantwoording geroepen kunt worden.

Er is geen handhaving, dus het effect is beperkt.

Wat zou helpen ? (+ best practices)

- V&J heeft een model aanbestedings-document, met verwijzing naar de lijst op de BFS-website.
- Borgen via interne processen, instructies, sjablonen e.d.
- Als er een semantische wiki over de open standaarden zou zijn, dan kan die worden gekoppeld aan de NORA-wiki.
- Organiseer bij elk departement een sessie met inkopers en ICT-specialisten, met experts van ICCIO en BFS. We kunnen dan naderhand een nota opstellen hoe om te gaan met open standaarden.
- Logius: compliance van voorzieningen op website (en JV).
- Ik zou aanbestedingen wel willen laten toetsen door BFS (als dat snel kan). En/of vooraf DGOBR laten adviseren.

ICTU

www.ictu.nl

info@ictu.nl

(070) 888 77 77

@ICTU

ICTU (company & group)